

Ébli Gábor

Nemzetközi művészet (nem csak) Konok Tamás gyűjteményéből

50 év nyugat-európai képzőművészet

➔ Városi Művészeti Múzeum Képtára, Győr
➔ 2008. február 9 – március 31.

„Amikor nemrég *otthon* voltam Párizsban, akkor szedtem össze először a barátokkal, művészkollégákkal cserélt műveket. Magam sem gondoltam volna, hogy közel kétszázötven munka – persze a többségük grafika – gyűlt össze az évtizedek alatt”, mondja Konok Tamás a gyűjteményéből rendezett kiállítás kapcsán. 1958-ban került a francia fővárosba, s a Horst Antestől Jesus Sotóig terjedő anyag mostani bemutatása erre az ötven évre emlékezik. Fél évszázad sok idő, főleg egy emberéleten belül: az első mondatban utólag kiemelt „otthon” szócska minden hangsúly nélkül csúszott ki Konok száján. Szóval Párizs (is) az otthona, konstatalem magamban. Meg egy kicsit Zürich, ahová a legszorosabb szakmai barát és galériás, Schlégl István haláláig, huszonnégy éven át tartó kapcsolat fűzte. És persze otthona a szülővárosa, Győr is; no meg Budapest. De a leghosszabb kötődés mégis Párizshoz fűzte, sőt fűzi, a Notre Dame-tól nem messze fekvő, máig fenntartott lakása révén. „Az első három évben még ugyan vándoréletet voltam kénytelen folytatni, de a művészeti kapcsolatok kezdettől fogva gyorsan alakultak. Adódott kapcsolat kint élő magyar művészekhez – mint Vera Molnár, Nicolas Schöffer, Victor Vasarely – de fontosabb volt, hogy a modern művészet korábbi generációjának egy-egy veteránját megismerhettem még. Találkoztam Kees van Dongennel, Dunoyer de Segonzac-kal, vagy például a galériás Kahnweilerrel, egy másik galériás, Louis Leiris

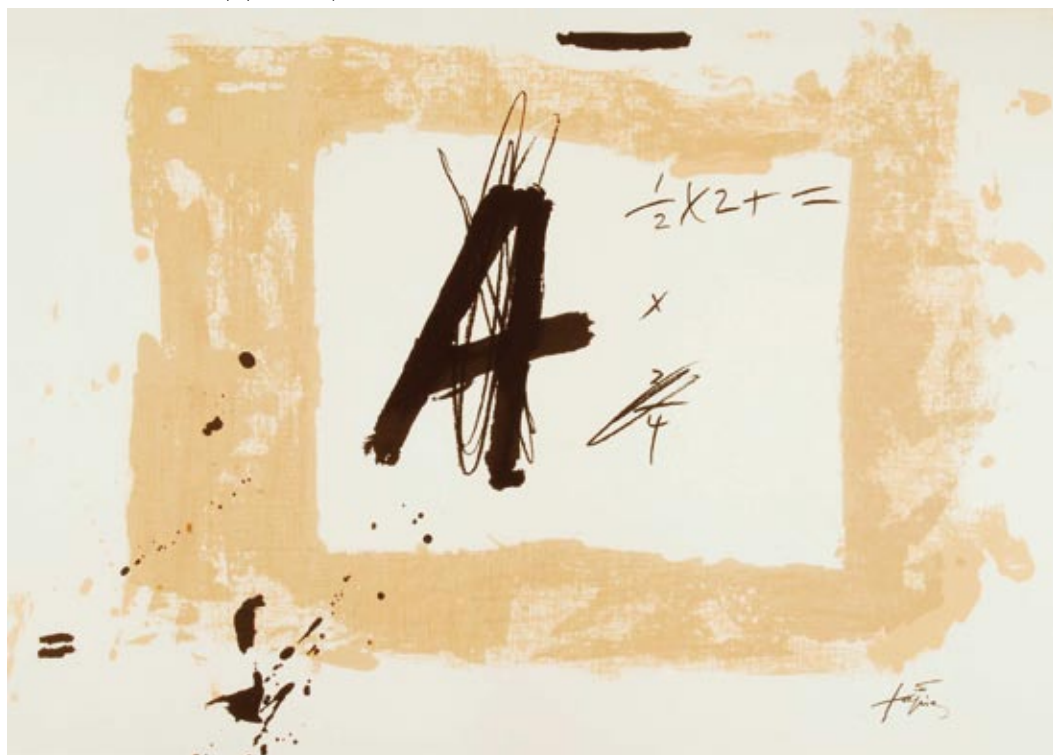
révén. Kétszer jártam Alberto Giacometti műtermében. A hatvanas évek elején ez még a régi Párizs volt. Élt Picasso, javában alkotott az École de Paris azon generációja, amelyhez Poljakov, Bazin, Manessier tartozott. Közben 1960-ban megjelent már az új-realisták manifesztuma Pierre Restany fogalmazásában, illetve Robert Rauschenberg és mások révén már áramlott be az amerikai pop art. Elkezdődtek Yves Klein óriási felháborodást keltő akciói, amelynek hátterétől ne felejtjük el, hogy az átlag francia meglehetősen konzervatív ízlésű – ma is. Szíve szerint a saját kis szalonjában berendezné Versailles-t. Csak az a különbség, hogy a magyar helyzethez hasonló átlagnál viszont sokkal több a tehetsős és jó szemű, külföldön is rengeteget utazó művészetbarát, akik előreviszik a modern és a kortárs művészet ügyét.”

E tájékozódásnak a gyűjteményben Eduardo Chillida, Joan Miró, Frank Badur, Antoni Tàpies és mások grafikai munkái állítanak emléket. Feltűnik mellettük a Konok saját világához közel álló konstruktív szemlélet számos képviselője is: François Morellet, Gottfried Honegger, Julije Knifer, Aurélie Nemours és például Geneviève Claisse. A Maeght Galéria százpéldányos mappái közül számos lap külön a művészek – például Hans Hartung – részéről aláírt, dedikált Konok számára. Megjelenik a zürichi szál is, hiszen az ott töltött fél-fél évek során Konok jó barátságba került Lucia Moholy-Naggyal, a művész első feleségével, továbbá néhány művésszel is (Richard Paul Lohse, Verena Loewensberg, Max Bill). Külön sorozatot képeznek a Fanal Galéria konkrét művészeti mappái, benne a venezuelai Carlos Cruz-Diez munkáitól az Amerikában élő Manfred Mohron át a német Sigurd Rompzigig. Nem hiányoznak a magyar alkotások sem:

Barcsay Jenő, Berény Róbert Konok mesterei voltak, Borsos Miklós tihanyi házába és nevezetes kertjébe az ötvenes évek elején nyaranta másfél-két hónapra leköltözött az akkor huszoneves fiatalember; ott ismerkedett meg olyan költőkkel is, mint Szabó Lőrinc. Vajda Lajos, Korniss Dezső egy-egy munkája jeleníti meg még a klasszikusokat, míg Schéner Mihálytól Deim Pálon és Szikora Tamáson át Haász Istvánig számos alkotás mutat be a mai kortárs művészet idősebb generációjából Konokhoz személyesen és/vagy művészetileg közel álló mestereket. Az emigráns magyarok íve Lucien Hervétől Major Kamillig terjed. „Igen jó barátom volt Pátkai Ervin, akivel sokszor szerepeltem közös kiállításon. A hatvanas években kísérleteztem a műgyanta szobraival. Ez nemcsak nehézkes, hanem rossz illatú eljárás is volt, és egyszer ebből kalamajka támadt. Akkoriban még állt a régi piac a Les Halles környéken, és egy barátommal ott béreltünk műtermet. Hajnalig tartó partiknak adtunk otthont: egy egész disznó, egy hordó bor, és az apáctól kölcsönzött nagy asztalok szolgálták

Antoni Tàpies

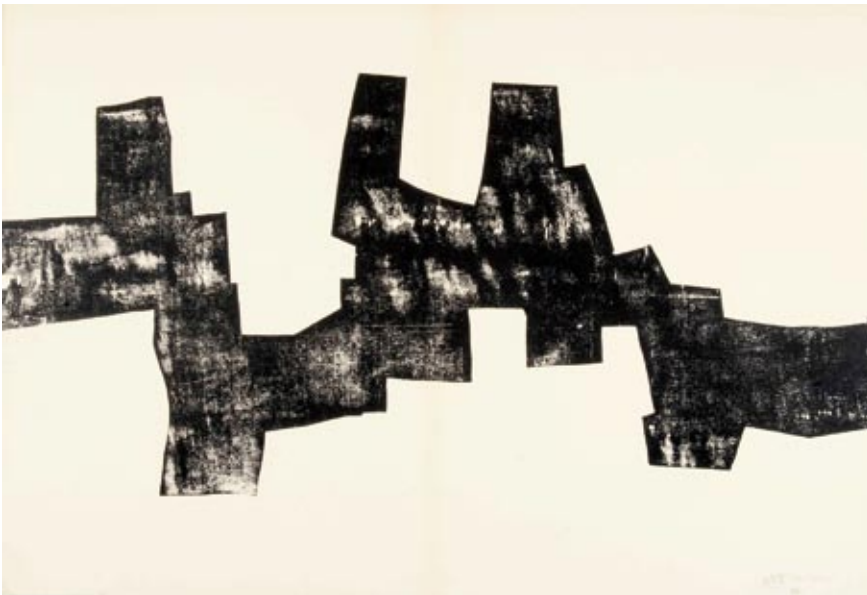
Cím nélkül, 1960-as évek, papír, szitanyomat, 38 x 56 cm

Alexander Calder

Cím nélkül, 1960-as évek, papír, szitanyomat, 38 x 56 cm

Eduardo Chillida

Cím nélkül, 1960-as évek, papír, litográfia, 38 x 56 cm

a vigalmat. Sok művész vidékről jött fel, és azután napokig ott maradt. Történt egyszer, hogy Pátkai éppen egy buli ideje alatt fogott munkához, és a terjengő bűdös miatt a szomszédok gázömlésre gyanakodtak. Nosza, kihívták a tűzoltókat, akik hajnali fél háromkor az ablakon másztak be. Amint kiderült a bűz oka, mindenki megkönnyebbült – és a tűzoltók reggelig ott maradtak táncolni. Ilyen volt ez a Párizs még.”

A kollekciónban felbukkan az amerikai szál is (Alexander Calder), hiszen Konok kétszer egy évet töltött az Egyesült Államokban. Közép-Európa helyét a pozsonyi Komart Galéria és a Milan Dobes Múzeum által az ezredforduló óta kiadott mappák biztosítják cseh, lengyel, szlovák és magyar művészek grafikáival. A műfaji sokszínűséget bizonyítja számos fotó, illetve plasztika Lothar Fischertől Haraszty Istvánon át Ingo Glassig. Külön említést érdemelnek a művész felesége, Hetey Katalin szobrászművész munkái a gyűjteményben. Az sem lenne alaptalan, ha a kollekción és Konok, illetve Hetey korszakainak egy-egy alkotása együtt lenne kiállítva és katalógusban dokumentálva, hiszen itt nem tudatos gyűjtésről volt szó, ám annál inkább a saját alkotómunka és a hazai, valamint külhoni művészbártságok összefonódásáról. Haraszty István gyűjteménye pontosan ilyen megfontolásból szerepelt a saját munkáival együtt a Kogart-ban az Édeske és övéi című kiállításon két éve. Konok gyűjteményét az év második felében a jelenleg felújítás alatt álló óbudai Kassák Múzeum tervezi bemutatni, miközben a művész tartós elhelyezést keres

az anyagnak. Felmerült múzeumi megoldás, amint egy önálló alapítvány is, ahol az előbb felvetett szintézis jegyében a gyűjtemény mellett a művész házaspár munkái, a család művészeti, tudományos értékű dokumentumai (a felmenő generációkat is ideszámítva, az építészettől a fotóművészig terjedően, összesen hét alkotó művészeti hagyatéka) is feldolgozásra, publikálásra, állandó kiállításra kerülnének.

Egy ilyen tartós és nyilvános elhelyezés előremozdíthatná az egyetemes művészet idehaza megrekedt szekerét. Vass László veszprémi képtára is egy műgyűjtő nemzetközi elkötelezettségének köszönhetően lépett túl a hazai belterjességen. Szintén veszprémi letétben van a bázeli László Károly kollekciónak egy kis szelete, és ez az anyag is nemzetközi kontextusban merít a magyar művészetből. A Szöllösi-Nagy–Nemes házaspár párizsi magyar és egyetemes minimalista gyűjteménye ugyancsak magyarországi múzeumi letéti elhelyezést keres. A fővárosi Nyílt Struktúrák Egyesület (amelynek egyébként Konokék és Szöllösiék is alapító tagjai) az óbudai Vasarely Múzeumban előremutató kiállításokat rendeznek komoly nemzetközi erők bevonásával; a tagok közül a Maurer–Gáyor házaspár szintén baráti cserékkel, kollegiális alapon szerveződött szép kis gyűjteményéből is számos munka szerepelt már e kiállításokon, illetve az Egyesület maga is gyarapodó gyűjteményt mondhat magáénak az óbudai kiállítások kapcsán kezdeményezett nemzetközi cserék révén.

Több mint kéttucat további hazai művész tulajdonában található még a munkásságuk során összegereblyézett magyar és nemzetközi anyag. Ennek egy kis merítéséből 1975-ben már kiállítás is létrejött Székesfehérvárott; ma külön kutatást, átfogó dokumentációt érdemelne. Egy-egy magánkezdeményezésből mára jelentős kutatóközpont született: a Galántai György-féle Artpool a fluxus, a mail art és rokon területeken dicséretesen internacionális összefüggésben kezeli a magyar művészetet. Nem egy, külföldet járt művészettörténész is büszkélkedhet kisebb magyar-külhoni kollekciónal.

Néhány gyűjtő is elkezdte követni a példát: Barabás Lajos geometrikus anyagából ősszel lesz Budapesten kiállítás, míg Rechnitzer Jánosnak ugyancsak a MADI felé orientálódó gyűjteményéről most jelent meg kiadvány, és Rechnitzer évek óta non-profit kiállítóhelyet is működtet Győrött, rendszeres külföldi kiállítókkal. A Párizsban elhunyt Pán Imre és fia, a budapesti belsőépítész Mezei Gábor kétgenerációs kollekciónak éppen most látható már a második kiállítás. E sokféle ambíció esztétikailag közös nevezője elsősorban valahol a konstruktív és a szurrealista művészet táján kereshető, vagyis ezek a gyűjtemények nyilvános bemutatás, alapos szakmai feldolgozás esetén szerves egységet alkothat-